

N:o 24.

Af herr **M. Dahn**, angående ändring af 43 § i reglementet för riksgäldskontoret.

Genom 1897 års lag för Sveriges riksbank bestämdes, att under öfvergångsperioden för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt dessa banker egde mot afstående af sådan rätt i riksbanken få rediskontera för ett lägre diskonto äfvensom få kreditiv i riksbanken mot lägre ränta; och framhölls det i motiveringen till nämnda lag som en gifven sak och ett önskemål från såväl riksbankens som de privata bankinrättningarnas sida, att äfven efter öfvergångstidens slut samarbete måtte fortfarande ega rum mellan riksbanken och enskilda penninginstitut. Det synes därför mindre lämpligt, att ett annat Riksdagens verk — riksgäldskontoret, hvars uppgift ju är en helt annan än riksbankens — drifver en ganska stor lånerörelse med banker och enskilde, så att säga, bak riksbankens rygg genom utlåning mot revers och depositionsbevis (se senaste revisionsberättelse sid. 291).

I likhet med hvad förhållandet är med statens verk, borde väl riksgäldskontoret insätta sådana medel, som ej för tillfället behövas för kontoret åliggande utbetalningar, å giroräkning i riksbanken, då en ökad bankovinst och framför allt den trygghet, som en klar öfverblick öfver bankoperationerna skänker den, som är ensam förläggare och, att så säga, har trådarna i sin hand, böra ersätta den ränteförlust, som kan tyckas uppstå genom medlens insättande på folioräkning.

Enligt ofvannämnda berättelse innehade riksgäldskontoret den 17 november 1899 ett belopp af 17,500,000 kronor utländska valutor i tyskt mynt. Och derom är ju ingenting att säga, då kontoret skall liqvidera annuiteterna å statsskulden med anvisning på tillgodohafvande i utlandet. Men det förefaller dock, som om dylika valutor hellre borde lemnas åt

riksbanken, hvarigenom den skulle stärkas — framför allt nu vid dess snara inträdande i sin nya stora funktion som ensam sedelutgivande bank — på samma gång den naturligtvis hade att på requisition af riksgäldskontoret utbetala af dettas tillgodohafvande hvad som behöfdes för statsskuldens förräntande och amortering. Hvad åter inköp af obligationer angår, så bör gifvetvis riksgäldskontoret fortfarande ega rätt dertill, under förutsättning dock, att obligationerna i fråga äro noterade å utländska börser.

Som betecknande för bankofullmäktiges uppfattning i ämnet vid 1875 års riksdag meddelas här nedan såsom bilaga utdrag af fullmäktiges utlåtande till sammansatta stats- och bankoutsnittet vid nämnda riksdag angående öfverflyttning till riksbanken af riksgäldskontoret åliggande lånerörelse.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag härmed hemställa,

att Riksdagen måtte vidtaga följande ändring af 43 § i reglementet för riksgäldskontoret:

§ 43.

De till riksgäldskontoret influtna medel eller aflemnade behållningar äfvensom de för jernvägsbyggnaderna upplånta medel samt detta verks öfriga kontanta tillgångar skola, så vidt och så länge de icke behöfva användas till samma verk åliggande utbetalningar, insättas på giroräkning i riksbanken; egande dock riksgäldsfullmäktige jemväl att för sådana medel uppköpa å utländska börser noterade obligationer, som anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras.

Stockholm den 24 januari 1900.

M. Dahn.

Bilaga.

»Fullmäktige, som icke anse sig behöfva ingå i pröfning af spörsmålet, huruvida den fullmäktige i riksgäldskontoret åliggande förvaltning af riksgäldskontorets medel och tillhörigheter bör anses med nödvändighet innefatta skyldighet att för medlens fruktbargörande anlita flera bankinrättningar samt för hvar och en af dessa pröfva erbjudna säkerheter, eller om Riksdagen eger rätt att i de särskilda reglementen, hvar efter förvaltningen skall handhafvas, medelst föreskrift om medlens insättning i riksbanken befria fullmäktige i riksgäldskontoret från detta med deras öfriga åligganden föga sammanhängande bestyr, tillåta sig först framhålla att, beträffande rätta sättet för utlåningen af riksgäldskontorets tillgängliga behållningar, är, efter deras uppfattning, frågan rätteligen den, huruvida den bankrörelse, hvartill dessa till Riksdagens förfogande stående medel af riksgäldskontoret utlemnas, bör åt Riksdagen drifvas af riksbanken, dess egen bankinrättning, eller af åtskilliga enskilda bankinrättningar.

Pröfvas denna fråga ur den synpunkten, att största möjliga trygghet bör Riksdagen beredas för de utlemnade medlens återfående, torde väl ej kunna bestridas, att Riksdagen sjelf derutinnan ej kan hysa större förtroende till någon som helst annan bankinrättning, än till den, hvars förvaltning han har i sin egen hand, och hvars ojemförligt rikare kapitaltillgång lemnar större borgen för medlens trygghet, än någon enskild bankinrättning kan erbjuda.

Ser man åter frågan ur den synpunkten, att största möjliga fördel bör Riksdagen beredas af de medel, om hvilkas användning till statsutgifter ej genast kan förfogas, vill det ock synas, som om denna fördel borde blifva större, när vinsten af den med dessa medel drifna bankrörelse tillfaller Riksdagens egen bank, än då den öfverlåtes åt enskilda bankinrättningar.^{*)} Det är nemligen uppenbart, att huru stor frihet fullmäktige i riksgäldskontoret än må ega att förvalta kontorets behållningar, i någon verklig bankrörelse med all den mångartade verksamhet, som för dess vinstgivande drift erfordras, kunna de dock icke inlåta sig; deras uppgift måste i hvarje händelse inskränka sig till att i flera eller färre bankinrättningar, helst så få som möjligt, deponera pennigarne mot största möjliga ränta och bästa möjliga säkerheter. Den Riksdagen häraf tillflytande fördel är den sålunda erhållna depositionsräntan. Men klart är att hvarje bankir eller bankinrättning, som af riksgäldskontoret mot ränta upplånar penningar, gör detta allenast under förutsättning att i sin rörelse kunna bankmessigt använda medlen, d. v. s. att i skillnaden mellan upp- och utlåningsräntan bereda sig en skälig

vinst. Det torde då med fog kunna sättas i fråga, hvarför Riksdagen skulle nöja sig med den ränta, hvilken riksgäldskontoret såsom deponent kan betinga sig, när han har en egen bank, som väl bör antagas kunna i sin rörelse af dessa medel åt Riksdagen bereda äfven den vinst, hvilken nu tillfaller de enskilda låntagande bankerna; hvarför, när riksgäldskontoret för närvarande betingar sig 5 procent å de utlånta medlen, hvilka af de enskilda kreditinrättningarna åter utlånas mot $6\frac{1}{2}$ procent till 7 procent, Riksdagen ej heller skulle låta riksbanken använda dem i sin bankutlåning till $5\frac{1}{2}$ å 6 procent och sålunda sjelf tillgodogöra sig denna högre vinst.**) De millioner, riksgäldskontoret har disponibla, äro för penningemarknaden fullkomligt lika behöfliga och begärliga, vare sig de åt allmänheten erbjudas af riksbanken eller af ett tiotal enskilda banker, och de nu gällande stadgarne för utlåning i riksbanken lägga intet hinder i vägen för deras utlemnande i rörelsen på för hvarje affärsman fullt antagliga vilkor. Det torde till och med kunna antagas, att i afseende å lånevilkor och räntesatser allmänheten ofta nog skulle finna sig mera belåten med riksbankens utlåning af riksgäldskontorets depositionsmedel än med att uppsöka dem i andra kreditanstalter.

Betraktas slutligen frågan ur den synpunkten, att riksgäldskontorets behållningar, använda i lånerörelse, kunna utöfva ett stundom ganska betydligt inflytande på penningemarknaden, så förefaller det fullmäktige som om det äfven derutinnan ej vore lämpligt att på tvenne af hvarandra oberoende inrättningar fördela en verksamhet, hvars betydelse så för Riksdagen som för landet beror på planmässigheten och följdriktigheten i dess utöfvande. Det behöfver ej befaras, att de millioner, riksgäldskontoret kunde komma att öfverlemna, skulle öfver höfvan betunga bankofullmäktige, men väl skulle desse uti rätten att sjelfve i första hand disponera öfver dessa medel finna en större trygghet mot oberäkneliga kastningar i penningemarknaden, då de hade i sin magt att bestämma öfver vilkoren för användandet åtminstone af all den del af landets kapitaltillgång, som Riksdagen disponerade. Den osunda öfverspekulation, som i hvarje land periodvis framkallar kriser och förlägenheter, beror visserligen på helt andra förhållanden än en eller flere bankers operationer, men onekligt är, att den kan af en eller flere öfver stora kapitaltillgångar förfogande kreditinrättningar antingen befrämjas eller hållas tillbaka, allt efter måttet af det om-döme och arten af det intresse, som leder de kreditbeviljande inrättningarnes styrelser. Och då öfverspekulationens och krisernas vanliga följd, behovet att med klingande valuta gälda förbindelserna till utlandet, direkt inverkar på riksbankens metalliska kassa, då bankofull-

mägtige bära ansvaret för vidmagthållandet af denna landets metalliska reserv, måste de äfven hafva ett stort intresse vid alla de operationer, hvarigenom på ett eller annat sätt landets kapitalförhållanden bestämmas. De till utlåning användbara kapitaltillgångar, hvaröfver Riksdagen förfogar, utgöra visserligen endast en och en ej särdeles stor del af hela landets rörliga kapital, men så vidt deras betydelse når, så långt böra ock vilkoren för deras användning i rörelsen bestämmas af den Riksdagens inrättning, å hvars ställning denna deras användning mest inverkar.

Om därför å ena sidan den grundsatsen bör vidhållas, att hvarje offentlig inrättning skall svara för sin egen förvaltning och sjelf draga de förmåner eller förluster, som uppstå af dess rörelse, är det å andra sidan ej mindre viktigt, att de offentliga inrättningarna hvilkas uppgift dock ytterst är att samverka för ett gemensamt mål, ej i sin verksamhet träda hvarandra i vägen, eller att ej det ena verket, genom ensidigt fasthållande af egna syften, inskränker eller motverkar det andra verkets uppgifter. De tider äro förbi, då riksgäldskontorets fullmäktige af intresse för kontorets fördelar å vaxelbörsen uppträdde som medtäflare med riksbanken; det har funnits icke innebära någon verklig fördel för de båda verkens principal, Riksdagen, att det ena sålunda, till egen ensidig fördel, gått utom sin egentliga uppgift, och riksgäldskontoret låter numera riksbanken helt och hållet åt sig besörja de utländska liquiderna. På samma sätt föreställa sig fullmäktige, att såväl Riksdagen som landet skulle hafva sin största fördel deraf, att, då de riksgäldskontorets medel, som till statens utgifter ej för tillfället behövas, icke anses böra skrinläggas, utan tjena till underlättande af allmänna rörelsen, sådant lämpligast skulle ske genom utlåning omedelbart från riksbanken; och om de vilkor, som dervid kunde riksgäldskontoret beviljas, icke blefve för detta kontor fullt så förmånliga, som de, hvilka nu medgifvas af enskilda inrättningar, komme dock, alldeles såsom fallet är med vaxelaffärerna, Riksdagens och landets fördel af medlens fruktbargörande på detta sätt att i det hela blifva större, på samma gång riksbanken, genom ett *större inflytande öfver penningemarknaden, vunne mera stadgad förmåga att rätt fylla sina uppgifter.*»

Anmärkning af motionären:

*) Detta kan i ännu högre grad sägas blifva fallet, när riksbanken får hela sedelutgifningen i sin hand och faktiskt blir förläggare för öfriga penninganstalter och följaktligen måste ega öfverblick öfver hela landets penningväsende och finansiella lif.

**) Den nya lagen för Sveriges riksbank stadgar, att riksbanken i allmänhet ej får mottaga medel mot räntegodtgörelse, och administrativa bestämmelser bjuda, att för tillfället obegagnade medel hos statens embetsverk skola insättas i riksbanken; men det behöfves nog, att riksbanken äfven får riksgäldskontorets för tillfället obegagnade medel till sitt förfogande, när riksbanken snart skall öfvertaga hela sedelutgifningen i riket och dermed följande förligtelser.